

ELKE TEKST IS EEN NIEUWE KAMER

De hotelmensen Bas Kwakman en Arnon Grunberg

Sinds enkele jaren werken vertaalster Els Snick en uitgeverij Bas Lubberhuizen naarstig samen om het oeuvre van de Duitstalige Europese auteur Joseph Roth (1894-1939) opnieuw onder de aandacht te brengen van het Nederlandstalige publiek. Roth had vanaf zijn achttiende geen vaste verblijfplaats meer en woonde als een romantische zwerver voortdurend in hotels en op kamers, deels vanuit een zelfgekozen nomadisme, later ook vanwege een verplichte ballingschap. In 2014 verscheen onder de titel *Hotelmens* een selectie van brieven en reportages waarin hij verslag uitbrengt van zijn leven als hotelburger.

Twee Nederlandse schrijvers lieten zich expliciet door Roth inspireren om zelf een logboek van hotelervaringen bij te houden. Arnon Grunberg (1971) hield van 2013 tot 2016 een soort hoteldagboek bij voor het online journalistieke platform *De Correspondent*. Een selectie van zijn teksten, die op de site van dat platform als column gecatalogeerd staan, verscheen in mei 2017 in boekvorm onder de titel *Thuis ben je. Berichten van een hotelmens*. Schrijver en tekenaar Bas Kwakman (1964) verzamelde een paar maanden eerder veertig anekdotische stukken over recente hotelverblijven in *Hotelkamerverhalen*. Hij voorzag elk stuk van een gequareleerde tekening van de hotelkamer in kwestie. Maar hoe gelijkaardig het opzet van beide auteurs ook is, hun boeken zijn heel verschillend geworden.

Dat heeft te maken met de rol van waaruit geschreven wordt. Bas Kwakman is directeur van het Poetry International Festival in Rotterdam. Zijn hotelverblijven, die plaatsvonden tussen 2004 en 2016, hebben zonder uitzondering te maken met zijn professe: hij brengt verslag uit van deelnames aan poëziefestivals in verschillende continenten en van ontmoetingen met dichters, geldschieters, organisatoren en kleurrijke figuren die toevallig zijn weg kruisen. De veertig stukken uit *Hotelkamerverhalen* gaan over twintig landen, waarbij Colombia (zeven stukken) de kroon spant, omdat Medellín het grootste poëziefestival ter wereld huisvest. Ook China,

Voor Kwakman zijn ontmoetingen het verhaal zelf, bij Grunberg zijn het instrumenten voor het echte verhaal: de analyse van de menselijke natuur

Mongolië en België worden met ruime aandacht bedeed (elk vier stukken), net als Macedonië (drie stukken; in Struga vinden jaarlijks de Struga Poetry Nights plaats). Kwakmans boek, tegelijk zijn prozadebuut, is vooral anekdotisch: hij brengt wonderlijke verhalen in beeld, beschrijft tragikomische situaties en geeft een inkijk in de lokale geplogenheden van het menselijke en poëtische bedrijf van de plekken die hij bezoekt. De dichter komt uit Kwakmans boek naar voren als een nukkig, aanstellerig, leugenachtig, onvoorspelbaar personage. Hilarisch is bijvoorbeeld de ontmoeting met Nobelprijswinnaar Derek Walcott en zijn vrouw in de lobby van het Brusselse Le Plaza Hotel. Kwakman reconstrueert een dialoog waarin Walcott zich van zijn meest kinderachtige, recalcitrante kant laat zien. Zelfs van het bestellen van een icetea en een stuk abrikozentaart maakt de Caribische dichter een vermoeiende verbale strijd. Kwakman brengt deze menselijke tekortkomingen met veel welwillendheid in beeld en plaatst de grote woorden waar het literaire bedrijf soms de mond van vol heeft op deze manier in perspectief. In Dublin wordt een lezing over digitale poëzie overstemd door traditionele Keltische muziek, in Sibiu wordt de Engelse vertaling van de voorgelezen gedichten per abuis op het lichaam van de dichter geprojecteerd in plaats van op het doek achter hem en tijdens het poëziefestival in Chisinau heeft niemand enig idee wat het programma is of wat er nog moet gebeuren. Maar in Kwakmans hotelkamerverhalen ligt de nadruk hoe dan ook erg op de *verhalen*: de beschrijving van het waargenomen.

Grunberg schrijft in *Thuis ben je* veel meer vanuit zijn eigen artistieke onderzoeksinteresse. Grunberg is afkomstig uit Amsterdam en woont in New York. Deze twee plekken vormen het belangrijkste decor van zijn stukken. “Zeker vier maanden per jaar”, lezen we op de achterflap, brengt hij tijd in hotels door, in dit boek in een dertiental verschillende landen, van Nederland tot de VS, van Portugal tot Oezbekistan. In het nawoord van het boek legt Grunberg uit dat zijn dagboek evolueerde van een verhaal waarin het hotel de hoofdrol zou spelen, naar “een onderzoek naar de vraag waar je thuis bent”. De vijftig opgenomen stukken dragen allemaal een mogelijk antwoord op die vraag als titel, van “waar je een paar van je eigen spulletjes mag neerzetten” tot “waar je seksscènes speelt”. Net als bij Kwakman staan ontmoetingen met mensen centraal. Maar bij Grunberg gaat het vaak om mensen die een min of meer duurzame rol spelen in zijn privéleven: vrienden, kennissen, familieleden... Voor Kwakman zijn de ontmoetingen het verhaal zelf, bij Grunberg fungeren ze als instrumenten voor het echte verhaal: het onderzoek naar de analyse van menselijk gedrag en de menselijke natuur; het thema dat Grunbergs oeuvre al vanaf het begin domineert en dat tegelijk een vorm van zelfanalyse is. Waar Kwakman oog heeft voor de couleur locale van elke plek, zoekt Grunberg in alle windstreken eerder naar waarheden over de mens als soort, los van zijn lokale variatie. Bij Kwakman primeert het leven op het schrijven, bij Grunberg is het net andersom. “De instrumentalisering van het leven is... een beroepsafwijking van de schrijver”, parafraseert hij een citaat uit het verhaal ‘Montauk’ van de Zwitserse schrijver Max Frisch – een citaat dat hij gebruikt als aanleiding om ons kond te doen van een bezoek aan Montauk, de meest oostelijke plek op Long Island, New York, waar een ontmoeting met zijn Duitse uitgever gepland staat.

Grunbergs onderzoek leidt tot een aantal beweringen over de relativiteit van thuis-zijn en het hotel als verzinnebeelding van de staat van ontheemding

die elke schrijver in wezen eigen is. Want als het hotel de plek is “waar het leven eigenlijk altijd nog moet beginnen” en thuis de plek “waar het verleden steeds groter wordt en de toekomst steeds kleiner”, zoals hij beweert, dan is elke tekst een nieuwe hotelkamer waarin het leven van nul af aan herbeleefd of herbegonnen kan worden en waarin telkens de belofte van een nieuwe toekomst geconstrueerd kan worden. De schrijver is dus per definitie een hotelmens die telkens weer een ander kamertje huurt, die zijn leven en zijn toekomst telkens weer opnieuw laat beginnen, zelfs als hij zijn hele leven lang zijn teksten vanuit hetzelfde dorpse huisje de wereld in stuurt. Voor Grunberg is hotelmens zijn dan ook een levensinstelling, een levensvoorwaarde voor de schrijver die alleen in zijn woorden een tijdelijk thuis kan vinden. Voor Kwakman is het een onvermijdelijk neveneffect van zijn beroepsactiviteiten, dat niettemin tot lering en vermaak stemt, voor hem zelf en voor de lezer van zijn *Hotelkamer verhalen*.

BART VAN DER STRAETEN

ARNON GRUNBERG, *Thuis ben je. Berichten van een hotelmens*, De Correspondent, Amsterdam, 2017, 221 p.

BAS KWAKMAN, *Hotelkamer verhalen*, De Arbeiderspers, Amsterdam, 2017, 229 p.